

KI VAN FENT, ÉS KI VAN LENT?

Beszélgetés Kicsiny Balázs képzőművésszel

Kicsiny Balázs munkáiról, kortársai, de a művészettörténészek és a műkritikusok is elismerően szólnak. A kortárs magyar művészet egyik meghatározó – rendszerváltó – alakjaként is emlegetik. Már a nyolcvanas években készült munkáin is érződött vizuális érzékenysége. A szülőföld, Nógrád megye, a gyermekkor színterei: Nagybátony, Etes-Amália telep, Salgótarján. Vizuális élményei, korai munkáiban is visszaköszönnek; a lepusztult szocialista város(ok) abszurd hangvételi ikonográfiáin. Londonban és Budapesten él. E kettős kötődés tovább gazdagította alkotásait, tágítva világlátását is. Angliai korszakát, a klasszikus kiállító helyek újra értelmezése, (ki)tágítása jellemzi. Munkáit nagyvonalúnak, látványosnak és katartikusnak írják le a szigorú ítések; megjegyezve, hogy Kicsiny, nem provokál: keveset dolgozik és nagyon koncentráltan.

– *A fent és lent fogalomköre, megkérdőjelezése (ki van fent, és ki van lent?) foglalkoztat; a tér-idő reláció, a munka és a néző. Otthonosan mozogsz különböző korokban, más-más helyszíneket választva: bányában jártál már?*

– Igazi bányában még soha, csak az utóbbi években a salgótarjáni és az angliai Leeds bányamúzeumaiban, de ettől függetlenül, úgy érzem, hogy ismerem a bányászok életét. Mert Nagybátonyban, ahol gyerek voltam, abban a bérházban, ahol laktunk, bányászok vettek minket körül. Emlékszem, a családi légkörre; átjárhattunk a szomszédokhoz televíziót nézni, de az ágyba is bebújhattunk. – Mindez együtt járt tragikus pillanatokkal is. Megőrződött bennem, amikor egyszer karácsony előtt bányaszerencsétlenség történt, a legjobb szomszédunk halt meg, akit nagyon szerettünk. Tehát, a bányával egy furcsa, áttételes kapcsolatban voltam. A jó és a rossz emlékkép is megmaradt; keveredik bennem, a szimbólumokkal együtt. Vannak belém égett motívumok, amik, szinte üldöznek. A kettős kalapács, összefonódik a gyermekkorommal. Mindenütt

megjelent Nagybátonyban. Az iskolában is „Jó szerencsét!”-tel köszöntünk, nem „Jó napot!”-tal. De talán még ennél is fontosabb: Etes-Amália telepen laktak a papám szülei. Erre az apró bányatelepre egy kisvonattal lehetett kijárni, nagyon nagy élmény volt számomra az alagutakon át, halovány lámpafényben, ezen a fapados vonaton utazni.

– *Az alkotásokon keresztül letisztulhatnak a gyermekkor élményei is?*

– Igen. Erre, hogy erről a háttérről beszélni kell, a 80-as évek közepén, a főiskolán ébredtem rá. Ez egy nagyon érdekes pillanat volt. Az első irány, ami felé elindultam.

– *Olyan alkotások megszületése következett, ahol a jelképek használata mellé, az anyag, a szén is odakerült.*

– Valóban, így volt. De most egy nagy „kanyart” vettem, munkáimból eltűnt, mindenfajta szénnel kapcsolatos ügy. Az igazi felismerés akkor történt, amikor Szondy Lipótot olvastam, kirajzolódott előttem, hogy miként függ össze az őselem, a foglalkozás és a személyiség. Majd Körner Éva, az egyik kiállításom megnyitó szövegében, és egy katalógusban is említést tett, egy svéd pszichoanalitikusról, aki kiderítette, hogy Luther Mártonnak is volt bányász háttere. Ezek az élmények is hatással voltak rám: a bánya téma sokkal mélyebb perspektívában jelent meg előttem.

– *Mi változott meg?*

– Pesten, az elit avantgárd kultúrkörben (ami szinte feudális hierarchia szerint működő „intézmény”), azt gondolták rólam, hogy én egy, a munkásosztállyal szemben elhivatott művész vagyok. Úgy hitték, hogy a bánya ábrázolása, egyenlő a kommunizmussal – ott van a munkásosztály.

– *Elhitték, hogy Nógrád megye a baloldal fellegvára. Ezt mondták, tanították, évtizedekig; ezt hirdette az állampárt, meg azt, hogy: „Itt élnek a legmegbízhatóbb kommunisták...”*

– Igen. Ezért hosszú idő volt, mire sikerült kiverednem, elérnem, hogy észrevegyék: itt másról, többről, van szó! De észre vették.

– *Közrejátszott ebben az angliai megmérettetés, a pártatlan elismertség, a siker.*

– Hozzásegített, mert sznobok az emberek. Azt hiszik, ha ott sikered van, akkor biztos, hogy jó művész vagy. Ami abszolút nem biztos.

– *Új szimbólumokkal gazdagodott viszont a jelképrendszered?*

– Szerintem ez a legfontosabb; az, hogy munkáimban új megfogalmazások jelentek meg: a bűvár vagy a matróz; s abban a környezetben már helyére került a bánya. A bányász tematika, a ki van fent, és ki van

lent, meg fog maradni, és persze folytatom a gondolatot, megyek tovább – most épp egy tűzoltó témán dolgozom.

– *Megtaláltad, amit kerestél, azt az egyensúlyt, ami eloszlatja a korábbi kételyeket is?*

– Addig erőltettem a bánya témát, még a végén kezdett önisméltlássé válni. De ezt megéreztem. Rádöbentem, hogy még nem elég világos, miről van szó, ezért azonnal leálltam.

– *És megjelent, Jézus, matrózzruhában. Honnan az ötlet?*

– Salgótarjánban, az acélgyári – Szent József – plébániatemplom stációi adták az ötletet. Megőriztem a mozdulatokat, de átöltöztettem a szereplőket. Így született meg Jézus-matróz a bányászokkal, a latrok és a római katonák stb.

– *Milyen volt a fogadtatás, a közönség reakciója?*

– Az a kiállítás, ahol bemutattam, 1995-ben, Budapesten, a Bartók Galériában volt. Nagyon jól sült el. Ez a mű újra ki lett állítva Angliában, 2000-ben, egy plébánia templomban, ahol a templom eredeti stációit helyettesítették.

– *Mégis, még ebben az évben Nagy-Britanniába, Londonba költöztél. Miért?*

– A feleségem angol; 1993-ban átjött Magyarországra, de amikor terhes lett, úgy döntött, hogy otthon szüli meg a gyerekünket. Akkor kaptam meg az Eötvös-ösztöndíjat, tehát minden összeállt ahhoz, hogy elmenjünk. Kilenc hónapot Bristolban töltöttünk, amikor a gyerek még pici volt. Majd Londonba költöztünk.

– *Ráadásul, ahogy említetted: itthon már „unalmasnak érezted magad...”*

– Éreztem, hogy új kihívásokra van szükségem. Ami engem itthon, válasza provokált, arra megadtam a választ; de elfogytak a kérdések is...

– *Kockáztattál, bejött: ismert, elismert alkotó vagy Nagy-Britanniában is. A winchesteri katedrális megmentőjeként tisztelt nehézbúvár, William Walker alakjának megidézése, a Munkavégzés folyamatban című installációd, Magyarországon is sikert hozott.*

– Ne túlozzuk el. Még abszolút a periférián vagyok. Most indulnak talán el a dolgok. De mindehhez hagy tegyem azt hozzá, hogy a siker, mint szorongáskeltő tényező nem foglalkoztat igazán. Az, számomra elég, ha a következő munkámat, kompromisszumok nélkül létre tudom hozni, azon a helyszínen, ahová elképzeltem.

– *A Munkavégzés folyamatban kedvező fogadtatásra talált, a Ludwig Múzeum jóvoltából egy reprezentatív katalógus is megszületett – „indulásnak” nem rossz...*

– Nem rossz. Mintha a dolgok kezdenének simábban futni. Épp most vált véglegessé, egy nagy londoni kiállításom időpontja, a Museum of Londonban, ami London nagyszerű helytörténeti múzeuma. A kiállítás *Tűzre várva* címmel, ez év november közepén fog megnyílni, az angliai Magyar Kulturális Év részeként. Témája, a metropoliszok katasztrófa várása, az elkészülendő mű, a burleszk filmek hangulatát idézi majd. Valójában, a winchesteri kiállításnak köszönhető, hogy a Museum of London felkért erre a kiállításra.

– *Winchester előtt is voltak már figyelemre érdemes művészi teljesítményeid Angliában, amit 2001-ben, a „Művész éve” ösztöndíj elnyerése is visszaigazol.*

– Nagy-Britanniában meghirdettek egy, a galériákon kívüli, eltérő térben megrendezendő kortárs művészeti fesztivált. Olyan kiállítások megvalósítását támogatták, amelyek kívül vannak a hagyományosan megszokott kiállító helyeken. Én a Kiscelli Múzeumban bemutatott matrózokkal pályáztam. Erre a tervre kaptam meg az ösztöndíjat. Egy dél-angliai város Szent Kelemen plébániatemplomában hét életnagyságú figurát állítottam ki, s megható volt, ahogy a hívek befogadták a matrózaimat. Talán ezzel indult el minden – valaki látta a kiállítást vagy egy diát...

– *Ezen múlik, egy kis szerencse is kell.*

– Persze az ösztöndíj – ismét – jókor jött. Egy jó katalógust is ki tudunk adni Angliában, aminek kedvező visszhangja volt.

– *Izgalmas, hogy egy-egy gondolatkör, az alkotások, különböző helyszíneken is megjelennek.*

– Engem ez nagyon érdekel. A Kiscelli Múzeum matrózai is háromszor voltak kiállítva, teljesen másképp.

– *A különböző helyszínek, új, sajátos értelmezést adhatnak az alkotásoknak?*

– Az érdekel, hogy mennyit tud megőrizni az alkotásom, van-e állandó magja a munkámnak és van-e egy rétege, ami alkalmazkodik az adott környezethez. Gondold végig, ha megérkezel egy épületbe, fontos, hogy azt hogyan közelíted meg, hogy lépsz be, kultúrtörténetileg hogy érzed. Ez az egyszerű fizikai érzés, valahogy mindig előhózzák belőlem azt, hogy új megfogalmazásban rakjam ki az anyagot.

– *Lehet, hogy eretnek gondolat, de talán egyszer érdemes lenne abban a környezetben is bemutatni a munkáidat, ahonnan az ötletek, a szimbólumok valók, Nógrád megyében valahol...*

- Nagyon szívesen megtenném, de van egy probléma...
- *Hogy nem kértek fel a kiállítás elkészítésére?*
- Nem csak ez; a dilemmát igazából az okozza, hogy munkáimat nem kiállításokra szakosodott intézményben, kellene bemutatni, hanem – például, az egykor volt Állami Áruházban. Az áruház, utcára néző emeleti fülkéi, kirakatai izgalmasnak tűnnek; a buszra várva, fél órán át, azt néztem, hogyha ott állhatnának, milyen jól néznének ki, azokban a fülkékben, a bűvárok. És itt kezdődik a magyar művészeti élet korlátoltsága. Képtelenségnek tűnik, az áruház vezetőit meggyőzni arról, hogy átadják a vitrineket, néhány hétre...
- *Mit szólnál, ha azt mondanák: Tiéd a terep.*
- Megvalósítanám a tervemet. S folytatnám tovább: az acélgyári templomban is szívesen készítenék valamit.
- *Kortárs kiállítás szakrális terekben, kockázatos vállalkozás...*
- Az angliai Szent Kelemen plébániatemplomi kiállításom volt, eddig a legnagyobb élményem. Eljártam a misékre, ott ültem a gyülekezettel, de voltak ott drogosok, prostituáltak is, akik be-betévedtek pénzt kunyerálni – ez egy ilyen környék. Én ott voltam, köztük éltem egy hétig; életem legnagyobb élménye volt.
- *Magyarországon még a pénz határozza meg a tudatot: egyből azt kérdeznék, hogy mennyi pénzbe kerül egy kiállítás; mennyit kér a művész?*
- A Szent Kelemen plébániatemplomi kiállításom esetében a templomnak nem kellett semmit sem fizetnie, mert az Angol Művészeti Tanácstól kaptam egy nagyvonalú ösztöndíjat. Ki kellett számolni, hogy hány napig tart a mű előállítása, kértek egy kalkulációt. Ha az ösztöndíj pályázaton, elfogadják, megkapod ezt az összeget, mint egy fizetést. Tehát itthon, Magyarországon is meg kell pályázni az alkotás elkészítésének költségeit. Mert én, a saját zsebemből nem tudom megfinanszírozni, létrehozni.
- *Az alkotónak Londonban is meg kell vívnia a saját harcát, miközben élnie is kell, hogy alkothasson...*
- Két szobás lakásban élünk Londonban. A munkáimat otthon, egy nagy asztal mellett ülve tervezem meg, és egy nagy szekrényben gyűjtöm össze a cuccokat. Szóval, nekem nincs műtermem.
- *Nem is szeretnél...*
- Dehogynem, de Londonban ez teljes képtelenség. Ezért tanultam meg minimális háttérrel dolgozni.
- *Hol tartod az elkészült alkotásaidat?*

– Szerencsére a Ludwig Múzeum megvette a bűvárokat, a Kiscelli Múzeum is vásárolt néhány figurát, a matrózokból, de a többit is ott tárolhatom.

– *Véletlen, hogy nem említetted meg a Nógrádi Történelmi Múzeumot - vásároltak már tőled?*

– Ha jól emlékszem, a nyolcvanas években egy pasztell rajzot.

– *Elcsépett szlogen: senki nem lehet próféta saját hazájában. Igaz, valamikor volt egy kiállításod, Somoskőújfaluban, az általános iskolában, Földi Péter osztályában.*

– Ez 1987-ben volt, máig meghatározó élmény maradt számomra. Földi Péter tanítványai, a gyerekek olyan őszinte szövegeket írtak a munkáimról, amiket többször fel is használtam, egy-egy kiállításra készülve; mert sokáig nem találtam olyan, hiteles művészettörténészt, aki nek az elemzése felért volna, a hetedikes gyerek írásaival. Tehát, valami innen indult.

– *A „perifériáról”... – és ezzel be is fejeződött Nógrád megyei, salgótarjáni pályafutásod...*

– Mondhatni, de 1987-ben festettem egy képet, aminek az egyik barátom azt a címet adta, hogy *A Bányavíztől az Óceánig...* Ez most elég profétikusnak hat mindezzel kapcsolatban, amiről beszélünk. Amúgy ismerem, hogy mi az a politikai reprezentáció. Látom, hogy nem sokat változott a helyzet. Én nem a megye nagy művészeivel akarok kapcsolatba kerülni, hanem azzal, ami lent bűvópatakaként zajlik.

– *Fent, a hatalom által szeretett művészeti elgondolások megvalósításában nem akarsz részt venni?*

– Nem akarok benne lenni, mert apám révén láttam, hogy miként zajlanak a dolgok. Láttam, hogy teszi tönkre az alkotó embert az a gépezet.

– *Salgótarjában jó tizenöt esztendeje mellőzött vagy: nem kerestek, nem keresnek, nem adtak megbízást, nem vásároltak tőled. Gondolkodtál már azon, hogy miért?*

– Nem, mert már máshol annyi kiállításom volt és annyi minden történt velem, hogy ez a téma nem került soha napirendre.

– *Félnek, hogy valami olyat mondasz, üzensz alkotásaidon keresztül, ami „fájhat”?*

– Azt hiszem, ez a város nem szereti, ha az orra alá dörgölik, hogy milyen.

– *Salgótarjában valóban kockázattal jár, ha valaki tükröt vesz elő, és tükröt tart...*

– Igen, mert, ami itt megtörtént, az nyomasztó, engem is nyomaszt. Talán sokan azt mondják majd, hogy a rendszerváltás után, hülyeség ilyenről beszélni. De azt, hogy 1956-ban, itt, Salgótarjánban, lövöldöztek, nem lehet elfelejteni. Évtizedekig, mégis, mindenki hallgatott, erről a közösségi traumáról. Ismerem anyám családjának a családi hátterét. Itt nyomás alatt voltak az emberek. Hatása ma is érződik. S vagy erről beszélsz, vagy nincs miről beszélni ebben a városban, ebben a megyében.

Nagy Gáspár

IDEGVÉGZÖDÉS-VERSEK; AVAGY TÖRTÉNETEK A FÖLTÁPÁSZKODÁSRÓL

Elfogult sorok Szokoly Tamás: *Nem történt semmi*
című kötetéről

Ha Szokoly Tamás eddig publikációinak és az ugyancsak erősen megrostált válogatásainak, tehát köteteknek figyelmes olvasói vagyunk, akkor azt a megállapítást tehetjük, hogy bizonyos versek átemelődnek az előző, az első Szokoly-kötetből (*Tarkódnak fordítva*, 1995, kiadta a Márkus Emília Alapítvány, Szombathely) a második kötetbe, az újba, a *Nem történt semmi*be, amely Veszprémben látott napvilágot 2002 decemberében.

Ilyen például *A manézsbán* című vers is, ahol ezt írta anno:

„már megint már megint a nézeteiddel
van baj bitang sosem tanulsz meg élni
te lehetetlen kolonc tízezer voltos
felesleges feszültség a világ szívében”

Jól megjegyeztem ezeket a sorokat, nem ma volt már!, mert a Szokoly Tamás nevű hiperérzékeny egyén, aki ugyancsak rendszeren szétsugározza az élet tűszúrásait, halál pontosan rávilágít az okra és az okozatra.

Máshogy, másképpen ugyanerről vall Ady és József Attila is, akiket Szokoly legfontosabb igazodási, örök magaslati pontjainak gondolok.

Ady Endre úrral egy emlékezetes 15 részből álló versciklusban vívja csatáját, hogy megértse őt s közelebb kerüljön önmagához is: rálásson démonaira. Ez a ciklus az első Szokoly-kötetben olvasható.

Személyes sorsában, küzdelmeiben (magánéleti és közösségi kudarcokban), betegségekben vannak ugyan József Attila sorsára rímelő mozzanatok, látszólag hasonlóan futó párhuzamos sorsvonalak (vigyázat: nem sínek!), de én inkább a rövid, dalszerű, szépen megformált, a formába mindenáron kapaszkodó, és eminensen József Attila kép- és szóhasználatú (ám mégsem áthallásos!) Szokoly-versekre mutatnék rá. Elsősorban is a korábbi és a mostani új kötet szerelmes verseire gondolnék. Ebben a kötetben a *Szerelem rítusa* cikluscím alatt. (Ilyenek pl.: *A kezéd; Oldozz fel!; Ha nem; Kedvesem, Te!; Fehérben fehérén; Megmarad; Az én utam; Titokvédő; Pillanatfelvétel.*)

Másfelől néha-néha a fájdalom és bűnök kivallásának *szabad ötletei* is, elvarratlan szálakkal, ám beszédes nagybetűs szavakkal verses, kórházi leltárába, *jegyzék-be* kíváncsoznak. (*A hét főbűn egyike; Hegymagasi dél körül.*) De vannak más típusú rövid, létösszegző, vagy a „létismeretlenes” nagy „egyenlettel” viaskodó, filozófiába hajló frappáns versei is, amelyekre, hitem szerint Attila úr is bólintana. (*Hexameter; Summa summárum; A fájdalmak; Az élet; Virradat néked; Megrepedt örömök; Hetedízigen; Pillanatfelvétel...; Úgyse leltár, Nem történt semmi; Freskó; Tettetem magam; Hatsoros; Olykor; Az öröm kellene; Ez van; Az idő ver le; Maradok továbbra is az; Ha volna még; Megállapítások.*)

Mindjárt ezekkel a versekkel szalad neki a kötet élén az emelkedőnek, ahol aztán a *Manézs* környékén, a hosszabb, zaklatott szabadversekben megértsük azt, mit is jelent a „tízezer voltos felesleges feszültség a világ szívében.”

Szóval nagyon magasan kezdi a hangot. A kötet első harmadában, ahogy Ottlik Géza mondaná: *minden megvan*. Utána már csak kiegészít, tapsrendet vált, visszaidéz és „éles késekkel” játszik. Igazi szerepet is fölvezet, szerepet is oszt, de aztán bekattintja élesebb késeit. Ironizál, önironizál... és végül belát. A játékra neki csak ez a fehér lap maradt, holott... Ez lesz a színtér: rendező és színjátékos redukált, ám szabad terepe, melybe senki nem szólhat bele... szavalhatná éppen egy Hamlet–Latinovits.

Elméje szikrázóan okos és meglepő mutatványokra képes; nyughatatlan ez a forgó köszörűkő-agy, a „köszörű-időben”-korban kalligrafikus játékaiban, a blaszfémia és frivolság kétes élén egyensúlyozva is azt üzeni: *légy fegyelmezett!*

De profundis, tehát a mélységből kiáltoz, vagy szakadék fölött egy *hajszálhídon* (Határ Győző szép képe) sétál, talán így akarja – a csöppnyi szeretetért – megszaroelni környezetét, akik visszafojtott lélegzettel figyelik a mutatványt.

Egy költő kortársunk, Csoóri Sándor fogalmazott így: *Ha élni tudnék, nem írnék verset.* De hát rengetegen nem tudnak élni, nem tudnak úgy élni, ahogy az méltó lenne ember-voltukhoz, vágyaikhoz, tehetségükhöz, és mégsem írnak verset.

Amióta ismeretem Szokoly Tamást, s ez bizony legalább 35–36 éves ismeretség, ő bizony mindig írt verset. Publikált a híres szombathelyi diákfolyóiratban, a *Jelentkezünkben*, aztán országos folyóiratokban, nagy-nagy kihagyásokkal, el-eltünedezve, aztán hirtelen előbukkanva.

Való igaz: a színházat, a játszást, a rendezést, a színház körüli közöseteremtést életének fényesebb szakaszában hivatásának tekinthette. Csak hát az ő „útjai is megcsavarodtak”; sziklákat robbantottak eléje. S nyilván ő is tett azért, hogy a történések így alakultak, hogy a sziklák magasabbról zuhanjanak rá, sebesebben guruljanak feléje... (Életének ezt a szakaszát nem ismerem, vagy csak nagyon homályosan.)

A vershez való hűségére, a folyamatos készenléti állapotára magam is akkor döbbsentem rá, amikor 48 éves korában képes volt debütálni a föntebb már emlegetett *Tarkódnak fordítva* című kötettel, melyet talán egykori diáktársai (Németh Gyula középiskolás osztálytársa írta a fülzöveget), és szombathelyi főiskolás tanítványai (Böszörményi Attila nevű hallgatótól kaptam értesítést a kötet megjelenéséről) muzsikáltak ki belőle. Holott a kötet megszerkesztettségéből látszott, hogy Szokoly Tamás sok mindennel leszámolva csak a vershez maradt hűséges. A verset író ember életbenmaradásának értelmét a versek fájdalommal, megszült, gyönyörűsége teremtés-aktusa jelentette. A keserű, ítélkező, leszámoló, sokszor kegyetlen, sokszor túlságosan is okos, aztán önironikus, képversekben és szóviccekben, blaszfémiákban, nem enyhe frivolitásokban játszó ember (színjátékos) végül is ugyanazt kiabálja ennek a világnak, amit Ady: *szeretné, ha szeretnék.* (Még ha az *Engem ne!* című versében a sajnálat, a dicséret és a szeretet felkiáltójeles elutasításáról beszél is.)

És végeredményben bízik a versek „megváltó”, megtisztító erejében. A versekre bízta magát. Más kommunikáció már nem fontos; vagy nem is lehetséges számára.

Úgy látom, ennek a kötetnek a létrejötte sem nélkülözte a szeretet.

A gondosan megtervezett kötet (fényképek, a grafikák Kass János és Bálványos Huba művei), a segítők száma, önzetlensége, és nem utolsósorban a veszprémi Faa Produkt Kiadó igényes munkája nyomán valóban esztétikus, szép műként került az olvasók kezébe. A fülszövegben Kemény Géza költő, irodalmár, tanár (sajnos már ő sem él!) pontos és fontos észrevételeket tesz Szokoly Tamás költészetének természetéről. Két jelzővel illeti ezt a lírát: *keserű* és *forró*.

Én azt mondom: csupa idegvégződés–versek; hol kétségbeesetten ránganak, hol hirtelen kisimulnak, s éppen ebben az ambivalens, nyugtalanító hullámvászonban van az erejük. S abban a megszenvedett személyességben, amelynek dacos üzenete ez: „Föltápászkodtam, holott rég kiterítve.” Olvasásuk közben unatkozni nem lehet; és nagy figyelemmel, igazi intellektuális erőfeszítéssel kell illetni őket a vers másik, tehát az olvasó oldaláról is.

Felzaklató kötet, holott szinte lemondóan sugallja címében, sőt kétszer ismétli is a megfelelő dramaturgiai pontokon e címadó verset, mondván: *Nem történt semmi*.

Kedves Tamás! Hidd el, nagyon fontos dolog történt. Ez a kötet is megjelent. Jöhet a harmadik. Azzal ne várj ennyit, lehetőleg még a 60. éved előtt tedd le asztalunkra. Hűséges olvasóid, megmaradt barátaid asztalára.